

РАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ У МАЙБУТНІХ МАРКЕТОЛОГІВ

У статті висвітлюється важлива умова економічної освіти та формування професійних компетенцій у майбутніх маркетологів і підготовки їх до економічних стосунків у суспільстві, засвоєння інтелектуальної власності – раціоналізація та її вплив на вивчення курсу інтелектуальної власності для вміння та практичних навичок в процесі трудової діяльності майбутніми маркетологами.

The article considers the important criterion of economic education and the development of the professional competence of the future specialists in marketing. It also covers their training for the economic relations in the society. The article also deals with the rationalization and how it influences the learning of the intellectual property course in order to acquire practical skills in the working activity process of the future specialists in marketing.

Постановка проблеми. Раціоналізація є найбільш масовим видом творчості. Раціоналізація – це вдосконалення, покращення чого-небудь. Подібно до винахідництва раціоналізація має властивість розвитку суспільства: без вдосконалення, без покращення засобів праці, технології виробництва, взагалі всіх методів людської діяльності, не можна обійтись без раціоналізації. Цього вимагають загальні закони розвитку. Раціоналізація здійснюється шляхом різних раціональних пропозицій, кожна із яких відноситься до конкретного об'єкта техніки, технології чи матеріалів. Але це не означає, що кожна раціональна пропозиція з погляду діючого закону з раціоналізації, може бути визнана раціоналізаторською пропозицією і на неї виданий охоронний документ.

Сьогодні головною метою виховання та навчання молоді в українській педагогічній системі є гармонійно розвинута особистість, яка має відповідний рівень економічних знань та, відповідно належний рівень професійних компетенцій.

Ринкова економіка вимагає нових підходів до підготовки молоді, перш за все у виховному і навчальному процесі домінує орієнтація на людину, на пізнання світу, самореалізацію кожного індивіда через інноваційну діяльність, вибір власного шляху до творчої діяльності та професійних компетенцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвитку творчості особистості, її потягу до нового, оригінального раціоналізації присвятили свої дослідження вітчизняні педагоги В.Барко, А.Тютюнікова [1], І.Волощук [6], М.Дробноход [7], М.Єрмоленко [8], В.Паламарчук, С. Рудківська [10]. Для творчої особистості раціоналізаторська діяльність є життєвою потребою, а творчий стиль поведінки – найбільш характерний. Головним показником творчої особистості, її найголовнішою ознакою вважають наявність творчих здібностей, які розглядаються як індивідуально-психологічні здібності людини, що відповідають вимогам професійної компетенції і є умовою її успішного виконання.

Мета статті. Визначити напрямок реформування освіти України в сучасних умовах господарювання, а також важливі категорії інтелектуальної власності, які необхідні для вивчення студентами у процесі формування професійних компетенцій.

Виклад основного матеріалу. Зазначимо, що одним із чинників, який детермінує розвиток якостей трудової діяльності, є знання із раціоналізації, які формують той рівень професійних компетенцій, що необхідні для усвідомлення своїх особистісних характеристик, або операційний аспект діяльності. Втіленням знань у практику є ефективність діяльності, результат досягнення мети від рівня професійних компетенцій.

Реформування освіти України йде в напрямку сучасних умов господарювання, тих дидактичних концепцій, які використовуються у високо розвинутих країнах. Один із цих напрямків – всебічна економічна освіта та розвиток особистих творчих здібностей, тобто

формування професійних компетенцій на основі вивчення раціоналізації кожного окремого індивіда. За принципом інтелектуального розвитку особистості потрібно враховувати вплив світу ідей, мислення, історичних цінностей, духовної культури, почуттів, взаємовідносин людей, рівня розвитку науки і освіти. Центральне значення має ідея цілісної особистості, її душевне і тілесне начало. Самопізнання, саморозвиток відбувається через реальну інтелектуальну діяльність особистості. Тільки у творчій діяльності, використанні раціоналізації молодь реалізується не як частковий виконавець указівок, а як цілісна особистість. Освіта та відповідний рівень знань із інтелектуальної власності сприяють сталим творчим діям кожного учня, забезпечують формування професійних компетенцій спеціаліста відповідної галузі діяльності випускника навчального закладу, що сприяє розвитку конкретного чинника на макрорівні й економіки країни загалом на макрорівні, подоланню суперечностей, накопичуваних у виробництві [2].

Уперше проведені нами експериментальні дослідження використання об'єктів інтелектуальної власності на практиці промисловими підприємствами Дрогобицького промислового регіону, лягло в основу підготовки і написання навчальних посібників, підручників, монографій, які використовуються загальноосвітніми школами, ВНЗ і є корисними для формування професійних компетенцій майбутніх маркетологів.

На наш погляд, доцільним є вивчення студентами у процесі формування професійних компетенцій важливих категорій інтелектуальної власності, до яких належать: раціоналізаторська пропозиція, винахід, промисловий зразок, товарний знак і знак обслуговування, ноу-хау, інжиніринг, відкриття, які є продуктами інтелектуальної власності і знання про їх закономірності надають випускникові високий рівень розвитку особистісних професійних якостей [3].

Виходячи з відзначеного, під професійно важливими особистісними якостями будемо розуміти індивідуальні якості особистості, які сприяють ефективному освоєнню професії у процесі безпосередньої діяльності, успішному виконанню професійних функцій, а також формуванню професійної компетентності на основі знань про наступне:

Раціоналізація і винахідництво – самостійний вид виробничо-інтелектуальної діяльності, що зумовлює пряму залежність основних техніко-економічних показників роботи підприємства від економії, одержаної за рахунок використання винаходів і раціоналізаторських пропозицій на промисловому підприємстві [4].

Підготовку ВНЗ фахівців для галузей господарської діяльності у сучасних умовах вимагає, як нами доведено, високих професійних компетенцій у галузі раціоналізації, винахідництва, усвідомлення того, що високий рівень професійних компетенцій сприяє постійному вдосконаленню виробничого процесу і значною мірою поліпшенню основних економічних показників підприємства, таких як прибуток і рентабельність, собівартість і продуктивність.

Прибуток збільшується насамперед за рахунок зменшення собівартості продукції та підвищення продуктивності праці, оскільки з впровадженням раціоналізаторських пропозицій, скорочуються виробничі витрати.

Рівень загальної рентабельності підвищується за рахунок збільшення прибутку і зменшення витрат на капітал підприємства (основні і обігові фонди). У результаті впровадження раціоналізаторських пропозицій вдається модернізувати обладнання і виготовити досконаліше обладнання власними силами. Скорочення витрат обігових фондів, інструменту, пристроїв, оснастки, штампів тощо, за рахунок впровадження раціоналізаторських пропозицій і винаходів, сприяє підвищенню рівня рентабельності.

Матеріали з розробки теоретичних і методологічних питань раціоналізації і винахідництва, а також про залучення до розв'язання цих проблем учнівської молоді і студентів вищих навчальних закладів, в процесі дослідження та проведення експериментів нами висвітлювалися. Усі вони успішно використовуються у навчальному процесі ВНЗ України.

Раціоналізація – це наймасовіший вид творчої людської діяльності. У процесі навчання слід наголосити: випускник повинен знати, що раціоналізаторська пропозиція має бути новою і корисною для підприємства, якому вона подається, і передбачати створення або зміну конструкції виробів, технології виробництва і застосування техніки, або складу матеріалів [4].

Новою для підприємства вона вважається тоді, коли згідно з джерелами інформації, наявними на цьому підприємстві, така або аналогічна пропозиція не була відома достатньою мірою для її практичного використання.

У раціоналізаторські пропозиції закладаються елементи науково-інтелектуальної власності. Значною мірою раціоналізаторські пропозиції зорієнтовані на вдосконалення чинних засобів виробництва, технології продукції, яка виробляється, економію паливно-енергетичних ресурсів, матеріалів, покращення техніки безпеки, підвищення культури виробництва тощо.

Дослідження щодо впровадження інновацій на промислових підприємствах підтверджують, що в останні роки розвиток інтелектуальної власності уповільнився, а у сфері раціоналізації загалом ситуація кризова. Новатори у нинішніх умовах не зацікавлені у творчості, цьому не сприяють адміністрація підприємств, підприємці власники, бізнесові структури.

Випускник ВНЗ у процесі навчання повинен засвоїти, що корисність – одна із необхідних ознак раціоналізаторської пропозиції, що свідчить про конкретну користь від використання пропозиції для певного підприємства чи галузей народного господарства.

Корисний ефект відображає, перш за все, соціальне значення результату використання пропозиції, носить технічний, біологічний та інший характер.

Усі пропозиції, скеровані на заміну і створення нової конструкції, пристрою, обладнання, технології виробництва, в техніці, або складових матеріалу, що використовується, повинні оцінюватися за критерієм новизни.

Раціоналізаторською визнається пропозиція, яка є новою і корисною для підприємства, організації, закладу, яким вона подана, і передбачає створення або заміну конструкції виробів, технології виробництва і застосування техніки або складу матеріалу [5].

Раціоналізаторська пропозиція повинна відповідати технічному рішенню, яке досягнуте технічним, а не організаційним, розрахунковим, графічним і їм подібним шляхом [9].

Раціоналізаторська пропозиція, як і винахід, повинна відповідати не тільки на питання: „Що потрібно робити?“, але і „Як це зробити?“, тобто містити розв’язок задачі, конкретний метод досягнення поставленої мети (наприклад, підвищення стійкості різця, ліквідація тріщини в злитку, прискорення процесу зборки).

Дуже важливим є питання, чи не належить раціоналізаторська пропозиція до службових обов’язків автора. Це питання вирішується досить просто: якщо пропозиція надходить від працівника, який відповідно до трудового законодавства повинен виконувати визначені функції і в них не передбачені заходи щодо вдосконалення техніки і технології, то вона (якщо відповідає розглянутим вимогам) беззастережно вважається раціоналізаторською.

Пропозиція визнається новою для підприємства, якому вона подана, якщо до подачі заяви в установленій формі таке рішення:

- не використовувалось на цьому підприємстві, крім випадків, коли рішення використовувалось з ініціативи автора не більше 3-х місяців до подання заяви;
- не було передбачене наказами або розпорядженнями адміністрації, не було розроблене технічними службами цього підприємства або не було заявлене іншими авторами, яким належить першість;
- не було рекомендоване вищестоящою організацією або опубліковане в інформаційних виданнях з розповсюдження передового досвіду в даній галузі виробництва;

- не передбачене обов'язковими для підприємства нормативами, технічними умовами і т.п. Новизну раціоналізаторської пропозиції відхиляють від прийняття;
- факт використання погожих рішень на даному підприємстві;
- викладка відповідного рішення в наказі або розпорядженні адміністрації даного підприємства;
- наявність подібного рішення, розробленого технічними службами даного підприємства;
- подача заяви на однакове рішення іншими авторами, яким належить першість (пріоритет).

Пріоритет визнається за автором, який перший подав у встановленому порядку пропозицію навіть у випадку, якщо пропозиція була спочатку необґрунтовано відхилена і це відхилення не було спростовано автором.

Корисність – одна із необхідних ознак раціоналізаторської пропозиції [5].

Вона показує ту конкретну користь, яку можна одержати в результаті використання пропозиції на даному підприємстві. Корисний ефект відбиває перш за все соціальне значення результату використання пропозиції. Тому не визнаються раціоналізаторськими пропозиції, які – суперечать суспільним інтересам, принципам гуманності і моралі, а також фактично безкорисні. Ефект повинен бути одержаний без зниження рівня показників, які характеризують якість продукції, продуктивності праці.

Висновки. Поступовий і неухильний перехід всіх сфер господарської діяльності України до ринкової економіки актуалізує проблему економічної освіти молоді, формування у майбутніх маркетологів професійних компетенцій, підготовки їх до трудової діяльності. Сьогодні освіта є стратегією галузевої політики держави, до якої слід підходити як до загальнонаціональної важливої проблеми. Тільки освіта та належний розвиток науки можуть дати швидкий розвиток України та її входження у Європейський простір. Високий рівень економічної освіти та розвитку особистості сприятиме гармонійному поєднанню розуму і духовності, традицій і новації, що в загальному вимірюється як духовно-інтелектуальний потенціал держави.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Барко В.І., Тютюнікова А.М. Як визначити творчі здібності дитини.–К.:1991. – 79 с.
2. Вачевський М.В. Теоретико-методичні засади формування у майбутніх маркетологів професійної компетенції. – К.: Професіонал, 2005. – 364 с.
3. Вачевський М.В. Соціально-економічний механізм використання науково-технічної творчості. Теорія практики. Монографія. – Львів: “Каменярь”, 2001. – 233 с.
4. Вачевський М.В. Економічна ефективність раціоналізації і винахідництва в сучасних умовах господарювання. Актуальні проблеми економіки. – №12. – 2002. – С.80–89.
5. Вачевський М.В., Вачевський О.М. Патентознавство. Теорія і практика інноваційної діяльності. – Дрогобич: „Вимір”, 1999. – 255 с.
6. Волощук І.С. Педагогічні основи розвитку творчих здібностей молодих школярів. Автореф. дис. ... канд. пед. наук. – К.: – 1998.
7. Дробноход М. Освітні системи майбутнього творяться сьогодні. – Рідна школа. – №2. – 1997. – С.4.
8. Єрмошенко М.М. Національна система науково-технічної інформації України. Інформація і ринок. – 1995.
9. Закон України „Про промислову власність і раціоналізаторські пропозиції” від 22 червня 1994 року.
10. Паламарчук В., Рудаківська С. Від творчої особистості до нових технологій навчання. – Рідна школа. – №2. – 1998. – С.52.